

Streszczenie rozprawy doktorskiej

mgr Maria Dworzycka

Tytuł pracy: Nowe technologie informacyjno - komunikacyjne w podstawowej edukacji polonistycznej doby przyspieszenia technologicznego.

Słowa kluczowe: edukacja cyfrowa, media w edukacji, przyspieszenie technologiczne, szkoła cyfrowa, społeczeństwo informacji i wiedzy, społeczeństwo sieci, nowe technologie informacyjno-komunikacyjne w edukacji, TIK w edukacji polonistycznej, rewolucja cyfrowa.

Niniejsza rozprawa dotyczy nowych technologii informacyjno - komunikacyjnych w podstawowej edukacji polonistycznej w dobie przyspieszenia technologicznego. Podstawowym celem pracy opartym o główne pytanie badawcze było zbadanie, w jakim stopniu nauczyciele języka polskiego uczący na poziomie szkoły podstawowej wykorzystują w swojej pracy nowe technologie informacyjno - komunikacyjne. Na potrzeby tak zakrojonego celu sformułowano trzy główne pytania badawcze:

1. Czy nauczyciele języka polskiego uczący na poziomie szkoły podstawowej wykorzystują technologię informacyjno-komunikacyjną w swojej pracy dydaktycznej?
2. Czy „przyspieszenie technologiczne” wywołane pandemią Covid-19 wpłynęło na zwiększenie wykorzystania nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych przez polonistów w szkole podstawowej?
3. Jaki jest narzędziownik TIK nowoczesnego nauczyciela języka polskiego uczącego w szkole podstawowej?
4. Które z obecnych na rynku aplikacji, stron internetowych, programów mogą być z powodzeniem wykorzystywane przez nauczycieli języka polskiego uczących na poziomie szkoły podstawowej?

Hipoteza badawcza główna zakłada, że nauczyciele języka polskiego uczący na poziomie szkoły podstawowej odpowiadają na wyzwania rewolucji cyfrowej i intensywnie wykorzystują w swojej pracy dydaktycznej nowe technologie informacyjno - komunikacyjne.

Pytania i hipotezy badawcze pomocnicze:

P1: Czy polska szkoła kształci absolwentów - uczestników społeczeństwa wiedzy i informacji?

H1: Polska szkoła kształci uczestników społeczeństwa wiedzy i informacji.

P2: Czy rewolucja cyfrowa miała swoje przełożenie na stan cyfryzacji szkoły i co na ten temat mówią przepisy oświatowe i unijne prawo?

H2: Rewolucja cyfrowa miała znaczny wpływ na ucyfrowienie polskiej szkoły, a przepisy, zarówno wewnętrzne jak i europejskie, regulują powyższą kwestię.

P3: Czy potrzeby i specyficzne uwarunkowania współczesnych uczniów mają swoje odbicie w metodach pracy nauczycieli?

H3: Nauczyciele języka polskiego wykorzystują w swojej pracy dydaktycznej technologie informacyjno - komunikacyjnej.

P4: Czy nauczyciele poloniści dbają o rozwój swoich kompetencji i uczestniczą w odpowiednich szkoleniach?

H4: Nauczyciele języka polskiego chętnie korzystają z oferty szkoleń dostępnych na rynku.

P5: W jaki sposób nauczyciele języka polskiego uczący na poziomie szkoły podstawowej oceniają zawartość podstawy programowej w stosunku do wyzwań ery cyfrowej?

H5: Nauczyciele języka polskiego w przeważającej większości negatywnie oceniają zawartość podstawy programowej nauczania języka polskiego w kontekście cyfrowej.

Realizacji celów badawczych podporządkowano konstrukcję pracy. Rozprawa ma strukturę teoretyczno - empiryczną. Praca składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów, w tym jednego o charakterze o badawczym i zakończenia. Każdy z rozdziałów został podzielony na podrozdziały, na końcu których znajduje się podsumowanie. Uzupełnienie stanowi wykaz literatury oraz aneks zawierający kwestionariusz ankiety dla nauczycieli języka polskiego a także scenariusze zajęć.

Przedmiotem badań była weryfikacja czy nauczyciele języka polskiego uczący na poziomie szkoły podstawowej odpowiadają na wyzwania rewolucji cyfrowej i potrzeby swoich uczniów. Dla realizacji tego zadania posłużono się metodami badawczymi:

- studia literaturowe - literatura polska i zagraniczna (akty prawne, literatura zwrta i ciągła, zasoby internetowe),
- analiza raportów udostępnianych przez instytucje badawcze, organizacje i stowarzyszenia zajmujące się tematyką wykorzystywania technologii informacyjno - komunikacyjnych w edukacji, w tym także polonistycznej,
- analiza danych ze źródeł udostępnianych m.in. przez Urząd Statystyczny w Lublinie, Kuratorium Oświaty w Lublinie, Centrum Badania Opinii Społecznej,
- badanie ankietowe autorki oraz analiza statystyczna udzielonych danych.

Na podstawie wypowiedzi nauczycieli języka polskiego uczących na poziomie szkoły podstawowej częściowo potwierdzono hipotezę pierwszą: **Polska szkoła kształci**

uczestników społeczeństwa wiedzy i informacji. Nauczyciele coraz częściej, nie zapominając o kompetencjach twardych, zwracają uwagę na kształtowanie kompetencji miękkich, proinnowacyjnych. Dbają o włączanie technologii informacyjno - komunikacyjnych w szereg działań dydaktyczno - wychowawczych. Jednocześnie w dalszym ciągu wymagają od swoich wychowanków wiedzy typowo encyklopedycznej i w znacznej mierze na tym bazują oceniając swoich wychowanków. Uwiarygodniono hipotezę drugą: **Rewolucja cyfrowa miała znaczny wpływ na ucyfrowienie polskiej szkoły, a przepisy, zarówno wewnętrzne jak i europejskie, regulują powyższą kwestię.** ewolucja cyfrowa znacznie przyspieszyła proces cyfryzacji polskiej szkoły. Świadczą o tym zarówno wypowiedzi samych nauczycieli zawarte w badaniach własnych autorki pracy, jak i przepisy oświatowe regulujące tę kwestię. Nauczyciele w podejmowanych przez siebie działaniach dydaktyczno - wychowawczych muszą odpowiadać na potrzeby młodych ludzi, w tym również te dotyczące technologii. Dość powiedzieć, że w corocznych kierunkach realizacji polityki oświatowej państwa zawsze pojawia się taki, który dotyczy efektywnego i prawidłowego wykorzystywania technologii informacyjno - komunikacyjnej. Liczne programy edukacyjne, których celem było wyposażenie nauczycieli w odpowiednie kompetencje cyfrowe, również pozytywnie wpłynęły na ucyfrowienie polskiej szkoły. Również w kontekście awansu zawodowego nauczycieli stawiane są wymagania co do znajomości i efektywnego wykorzystywania technologii informacyjno - komunikacyjnej. Kolejna, trzecia hipoteza badawcza została częściowo potwierdzona: **Ankietowani nauczyciele języka polskiego wskazali na wykorzystywanie w swojej pracy dydaktycznej technologii informacyjno - komunikacyjnej.** Odpowiedzi nauczycieli w badaniach ankietowych dość wyraźnie wskazują na wykorzystywanie przez nauczycieli technologii informacyjno - komunikacyjnej. Prawie wszyscy ankietowani jednoznacznie wskazali na korzystanie z narzędzi cyfrowych. Jest to swoistą odpowiedzią na specyficzne potrzeby i uwarunkowania współczesnych uczniów. Poloniści dość chętnie sięgają po materiały zamieszczone w otwartych zasobach, proponują swoim uczniom liczne aplikacje internetowe służące realizacji celom edukacyjnym, sięgają po lektury w formie innej niż drukowana, testują narzędzia edukacyjne bazujące na sztucznej inteligencji, a także korzystają z multibooków. Nauczyciele zdają sobie sprawę z faktu, że właściwie użyta technologia może pomóc zainteresować uczniów poruszaną problematyką, uatrakcyjnić lekcje oraz służyć jako pomoc w przygotowywaniu materiałów do zajęć z uczniami. Wiedzą też, że jest to naturalne środowisko życia współczesnych młodych ludzi. Znajduje to swoje odbicie w odpowiedziach udzielanych przez nauczycieli na pytanie dotyczące podstawy programowej języka polskiego.

Znaczna część polonistów uważa bowiem, że nie odpowiada ona wymaganiom i potrzebom uczniów. W wyniku badań potwierdzono hipotezę czwartą: **Nauczyciele języka polskiego dość chętnie korzystają z oferty szkoleń dostępnych na rynku.** Nauczyciele języka polskiego w ponad 90% korzystają ze szkoleń na temat obsługi nowych aplikacji i sposobów wykorzystania ich w pracy dydaktycznej. Dostrzegają konieczność nieustannego podnoszenia swoich kwalifikacji z racji stałego rozwoju technologii i pojawiania się na rynku edukacyjnym nowych rozwiązań. Zdecydowana większość ankietowanych wskazała, że wybierają oni formę szkoleń online, która to pojawiła się w czasie pandemii Covid-19. Nauczyciele języka polskiego uczący na poziomie szkoły podstawowej zadeklarowali, że najczęściej w szkoleniach, których tematem było wykorzystywanie technologii informacyjno - komunikacyjnej, biorą udział raz na trzy miesiące. Co piąty ankietowany polonista bierze w nich udział częściej niż raz w miesiącu. Dowodzi to częściowej świadomości wśród nauczycieli konieczności „dopasowania” swoich metod nauczania do potrzeb młodych ludzi. Hipoteza **Ankietowani nauczyciele języka polskiego w przeważającej większości negatywnie oceniają zawartość podstawy programowej nauczania języka polskiego w kontekście digitalizacji** została potwierdzona. Poloniści krytycznie wypowiedzieli się o zawartości podstawy programowej. Dotyczy to zarówno celów, sposobów jej realizacji, treści oraz możliwości jej realizacji w kontekście wykorzystywania technologii informacyjno - komunikacyjnej. Niewielki procent polonistów wskazało, że postawa programowa języka polskiego odpowiada potrzebom i możliwościom współczesnego młodego człowieka. Niewielki odsetek ankietowanych zauważył, że zawartość podstawy programowej daje nauczycielom dowolność i swobodę w doborze metod, form i wykorzystywanych środków dydaktycznych.